

Delia Muntean

Însoțind privirea în „pântecul tăcerii”

Toate ne împing astăzi spre vorbă, iar *homo communicans* e la mare cinste. Mereu mai familiarizați cu ele, neastâmpărul și larma cotidianului par a eclipsa orice urmă de tulburare metafizică: sunt dovezi că lumea există și știe ce are de făcut. Că își vede nestingherită de (pe) trecerea ei. Își rafinează așadar pe zi ce trece spectacolul exprimării de sine, manipularea seducător-agresivă a Celuilalt prin cuvânt. Iar zgomotul o liniștește, devine indicator securizant.

Într-o atare ambianță, tăcerea, chiar și discursul aferent, incomodează, amenință: ne îndeamnă *să vedem și să ascultăm*, ne poartă privirea și auzul dincolo de învelișul lucrurilor. Și al cărnii noastre. Într-un spațiu socotit vid, musai de umplut, ca să nu ne înghită în hăul lui. Or, îndeosebi pelerinajul prin pustia din noi reclamă curaj, poate și un dram de sminteală. Pretinde însingurare. Creează angoasă: ne scoate din ascundere fragilitatea. Poate tocmai această osteneală, această tortură întru descoperirea *nimicului ce generează totul*, ispitește mereu mai multe spirite, atât din domeniul științelor, cât și al artelor. Ne vin în minte, dintre lucrările consultate mai recent, Max Picard (*Lumea tăcerii*), David Le Breton (*Despre tăcere*), François Cheng (*De l'âme. Sept lettres à une amie*), Thierry Soulard (*Le risque de voir*), Vincent Debais (*Le silence dans l'art*), François Darbois (*A l'école du ravi*). Dintre poeții români care brodează pe marginea tăcerii, am scris – la vremea cuvenită – despre Horia Bădescu (autor care o cultivă și în romanul *O noapte cât o mie de nopți*) ori despre Mircea Petean. Însă nu sunt singurii care o curtează în creația proprie.

Avem acum înaintea noastră volumul de versuri cu titlul *Murmur dincolo de tăcere*, al lui **Eugen D. Popin** (Cluj-Napoca: Editura Limes, 2021). Cartea este una a *tăcerii împărtășite*. Ne întâmpină în ea, pe de o parte, *susurul* ce premerge cuvântului, un fel de limbaj interior, marcând singularitatea eului liric, iar pe de altă parte, găsim tot ceea ce așază liniștea în primejdie: obsesii, convingeri, orgolii, trebuințe, răni, context (social, politic ș.a.m.d.). Dacă *foșnetul* de care vorbeam însoțește dintotdeauna ființa, persistând chiar și atunci când se dispensează ea însăși de cuvânt ori când îi este suprimat din afară, cele enumerate mai apoi beneficiază de o existență

vremelnică. Ele pier la un moment dat, însă nu înainte de a se converti în tot atâtea probe care să pună la încercare făptura și rostirea ei, secătându-le sau îmbogățindu-le. Depinde, după cum observăm în poemele de față, de felul în care insul știe să-și joace cărțile primite: dacă le oferă demnitate și surplus de valoare sau, dimpotrivă, se lasă la cheremul lor, mânat de acestea la întâmplare. În bătaia vântului.

Ca să poată vorbi despre liniște, Eugen D. Popin are nevoie de cuvânt, de trupul în a cărui umbră aceasta se adăpostește: „chiar dacă-i în zadar / eu / păcătosul / aduc *totuși* / dinainte-vă / rostirea / oftatul / neliniștea” – *geamăt*, 1). De aceea, în drumul lui spre tăcere, poetul descântă, pe rând, valențele verbului, exploatându-le pentru a cerne rânduiala (și nerânduiala) vremii în care trăiește și pentru a-și descrie/interpreta realitatea dinăuntru. „L’esprit raisonne, l’âme résonne” – ne încredințează François Cheng¹. Pentru poetul bănățean (stabilit de peste treizeci de ani în Germania), logosul și tăcerea *spun* doar laolaltă ființa, iar *comunicarea* se împlinește în *cuminecare* atunci când sondarea profunzimilor capătă atributele și menirea unui traseu spre înălțimi, spre înveșnicirea clipei: „cununia / rostirii / cu seninul // binecuvântare / coborând lin / din nepătruns” (*poesis*).

Este o atitudine pe care o întâlnim și în piesa intitulată *dezvelire*. Precum în stampele chinezești înfățișând peisaje ce se pierd înspre linia orizontului, făptura umană, plasată – aproape insesizabil – într-un colț, contemplă, cu toate simțurile, curgerea universală, caută să-i devoaleze misterul, să-i descâlcească ritmul, legitățile, ca apoi să le înglobeze în sine: acolo unde s-au născut, de fapt, *privirea*, *viziunea* („sunt / iarăși acolo / la marginea / amurgului // întruparea zilei / se prelinge / translucidă / în nemărginire // însoțesc / privirea / fără să știu / dacă vom ajunge / la izvorul razei”). Căci ființa însăși constituie „puntea / între / nevăzut / și întrupare” (*ardere*), ea gândește preajma pătrunzând-o – și, astfel, împlinindu-se –, la fel cum și preajma (tăcere și foșnet chemând atingerea omenească) o reflectă, încorporându-și-o, dându-i din propria veșnicie. Potolindu-i spaima singurătății și conectând-o la transcendență.

Pe de altă parte, cel care privește e nevoit să accepte delimitarea la răstimpuri de contingent și de sine ca modalități de superioară împlinire („e greu de înțeles / *cum de* trebuie / să mă las deoparte / ca să pot urca în clipă / adică să mă despart / de o parte din *mine* / pentru ca să pot / ieși la mal” – *dimensiune*). Reexperimentează astfel, după milenii, învățămintele

1

François Cheng de l’Académie Française, *De l’âme. Sept lettres à une amie*, Paris: Editions Albin Michel, 2016, p. 45.

Ecleziastului – „o vreme este să taci și o vreme să vorbești” (3:7) –, asumându-și deopotrivă riscul intensificării anxietăților existențiale („orbecăiesc / în senzația / că merg spre ieșire / în fapt însă / adun / decât / însingurări / în fărâma mea de ființare” – *ibidem*) și conștientizând deșertăciunea, dramatismul reluării ciclice, la nesfârșit, a acelorași căutări („*reveria / însingurarea / din care plecăm / întotdeauna // de obicei / cu mâinile goale / zădărnicia / diafană de alături // plutire / tulbure / aceeași / mereu alta*” – *stampe*, 2).

Dincolo de contagierile care se produc între cuvânt și tăcere, între suprafață („trupul / bietul / încotoșmănit / în zdrențe / lucitoare” – *geamăt*, 1) și ceea ce se află ascuns – dimensiuni care nu sunt tot timpul percepute, însă lucrează împreună, ambele dând seama de felul în care ne raportăm la real –, autorul e preocupat de vitalitatea tihnei („susur / îngăimând chemarea” – *transparență*), de forța acesteia de a străpunge textura cuvântului, de a-l întregi. În viziunea sa, tăcerea poate determina relevanța și profunzimea verbului, cum lumina slobozită din întuneric („*Adevărul // Viul // Cuvântul // dăruite / celui dintâi*” – *geneză*). E născătoare de lumi, dar avertizează și asupra marginilor ce ne așteaptă: „cu toții [...] / vom afla / cândva / cât de puțin / *am fost* / cât de mult / *n-am fost*” (*geamăt*, 3). Revigorarea sensului și a autorității cuvântului întemeietor depinde însă, așa cum ne lasă a înțelege Eugen D. Popin, de toți cei care îl mânuiesc, de dorința și puterea fiecăruia dintre noi de a-i asigura periodic spațiul de repaos necesar.

*

”

dacă nu se va naște și în sufletul tău, totul este în zadar” (Angelus Silesius)

*

Se cuvine, de aceea, să grijim pacea care împrejmuiește cuvântul (oferindu-i adăpost atunci când nu mai încapă *în sine și de sine*), să ascultăm fără teamă și să privim cu alți ochi murmurul enigmatic din lăuntru nostru. Numai astfel ne putem readuce la viață ființa noastră neperversă („ar trebui / să ne căutăm / dincolo de puținul / oricui la vedere” – *pneuma*), încâlcită încă în mrejele neființei, între ignoranță și cunoaștere. Despre spațiul acesta – situat *între somn și veghe, între teama și minunea de a fi* – este poezia de față. Despre gândul care premerge comunicării hrănindu-se apoi din ea.

Eul auctorial însuși se declară *locuitor* și *truditor* fidel pe tărâmul liniștii (refugiu care solicită protecție și dăruire constante), optând pentru pârguirea interioară („*el* a ezitat / să se facă

auzit / în lume / iar tot ce i se aduna / între gânduri și nopți / care se cuvenea spus / era lăsat să treacă mai departe / rodind neștiut în pântecul tăcerii” – *geamăt*, 2). Rostirea ce scoate la suprafață muzica din noi și care poate împlânzi câteodată zgomotul lumii implică, așadar, răspundere, nu *despuiere* de toate *vorbele* din alambicul dinăuntru. Căci acestea din urmă, îmbătate de ele însele și văduvite de mesaj, stinge-se-vor în propria insignifianță: colb purtat de vânt. Poeziile lui Eugen D. Popin sunt, drept consecință, șlefuite cu grijă, despovărate de tot ce le-ar îndeprta de esență. Sunt precum fructele care, atingându-și împlinirea, se deschid, lăsând să fâșnească semințele. Aceeași dehiscentă e valabilă și în cazul tăcerii sale.

Avem de-a face, în egală măsură, cu încercarea poetului de a-și construi slobod propriile hotare (căci, tăcând, el se smulge din timp, nelăsând *vorbele* să-l umple de clipe pierdute, purtătoare de moarte), avem de-a face cu obsesia de a-și decide el însuși destinul, precum și cu satisfacția de a fi sfidat șuvoiul comun („consecvent / a trecut astfel neobservat / mai degrabă neluat în seamă / adăugând modestiei / încă un rând de pietre / puse de-a curmezișul râului / asta mulțumindu-l / atât cât poate mulțumi / adierea toamnei” – *geamăt*, 2). Refuzul de a se lăsa mânat odată cu *bancul de heringi*, de a-și perverti gândirea individuală prin plierea pe etica mediocră a mulțimii (îndeosebi când aceasta e exploatată manipulator) devoalează astfel, în poemele lui Eugen D. Popin, altă față a odihnei cuvântului rostit: este vorba despre tăcerea lipsită de apărare, deseori complice, impusă prin mijloace mai mult sau mai puțin brutale (*decriptare*), împletită uneori cu tăcerea premeditată, ca dezavuare a unei realități umilitoare pentru ființă. Sunt ipostaze ale tăcerii pe care poetul le recuză, el neacceptând nicio formă de îngenunchere (neaderența la regimul politic totalitarist a și condus, de altfel, la exilul său în Occident): „așadar trebuie / să mă pipernicesc / indecent sub pălărie / și să devin invizibil / dar asta-i / fără îndoială / trădare de sine // ei bine domnilor / nu pot / și n-am să mă las / dus de curenți / de parcă aș fi *deja* / un biet hering mort” (*surghiun*). Dintr-o atare perspectivă, dialogul interior e mai autentic decât cel cu aproapele, murmurul din subterană trădând implicit condiția artistului ce nu-și găsește locul într-o societate a cărei grilă axiologică o respinge.

La această comunicare cu lumea dinăuntru ne face părtași autorul. El ne deschide ochii și urechile către freamătul din trupul cuvântului, ascuns tocmai ca să-l căutăm cu mai multă râvnă și, de-om fi în stare, ca să ne minunăm când găsi-ne-vom pe noi înșine în miezul adăpostit.